

SPIS TREŚCI

Od autorów	15
I. Pochodzenie języka polskiego	17
1. Języki indoeuropejskie	19
1.1. Wspólnota praindoeuropejska	19
1.2. Rodziny języków indoeuropejskich	21
1.2.1. Języki tocharskie	21
1.2.2. Języki indyjskie	21
1.2.3. Języki irańskie	22
1.2.4. Języki anatolijskie (hetyckie)	23
1.2.5. Języki tracko-ormiańskie	24
1.2.6. Języki greckie	24
1.2.7. Języki albańskie	25
1.2.8. Języki italskie (romańskie)	25
1.2.9. Języki celtyckie	26
1.2.10. Języki germańskie	26
1.2.11. Języki bałtyckie	27
1.2.12. Języki słowiańskie	28
1.3. Wyodrębnianie się rodzin języków indoeuropejskich	28
1.3.1. Etapy migracji ludów indoeuropejskich	28
1.3.2. Języki peryferyczne i centralne	30
1.4. Problem rekonstrukcji języka praindoeuropejskiego	30
1.4.1. Podstawy rekonstrukcji języka praindoeuropejskiego	30
1.4.2. System fonetyczny języka praindoeuropejskiego	31
1.4.3. Zasób leksykalny języka praindoeuropejskiego	
– przykłady rekonstrukcji	31
1.4.4. System gramatyczny języka praindoeuropejskiego	
– przykłady rekonstrukcji	35
2. Rodzina języków słowiańskich	37
2.1. Wspólnota prasłowiańska	37
2.2. Repertuar fonetyczny języka prasłowiańskiego i jego geneza	
– zestawienie	39

2.3. Grupy dialektów słowiańskich	45
2.3.1. Podziały terytorialne Słowiańszczyzny	45
2.3.2. Językowe wyznaczniki podziałów Słowiańszczyzny	46
2.4. Grupa zachodniosłowiańska	47
2.4.1. Podziały terytorialno-językowe	47
2.5. Zróżnicowanie języków (dialektów) słowiańskich – wykresy i mapy	49
3. Język polski	54
3.1. Geneza języka polskiego	54
3.2. Periodyzacja dziejów języka polskiego	56
3.3. Najdawniejsze zabytki języka polskiego	58
3.3.1. Dane z epoki przedpiśmiennej	58
3.3.1.1. <i>Geograf Bawarski</i>	58
3.3.1.2. <i>Dagome iudex</i>	59
3.3.1.3. <i>Kronika Thietmara</i>	59
3.3.2. Zabytki epoki piśmiennej	59
3.3.2.1. <i>Bulla gnieźnieńska</i>	60
3.3.2.2. <i>Księga henrykowska</i>	60
3.3.2.3. <i>Bogurodzica</i>	61
3.3.2.4. <i>Kazania świętokrzyskie</i>	61
3.3.2.5. <i>Psalterz floriański</i>	62
3.3.2.6. <i>Roty sądowe</i>	62
3.3.2.7. <i>Kazania gnieźnieńskie</i>	62
3.3.2.8. <i>Wiersz Słoty O zachowaniu się przy stole</i>	63
3.3.2.9. <i>List miłosny z 1429</i>	63
3.3.2.10. <i>Traktat o ortografii</i> Jakuba Parkoszowica	63
3.3.2.11. <i>Kodeks Świętosławów</i>	63
3.3.2.12. <i>Żywot świętego Błażeja</i>	64
3.3.2.13. <i>Biblia królowej Zofii</i>	64
3.3.2.14. <i>Legenda o świętym Aleksym</i>	64
3.3.2.15. <i>Żale Matki Boskiej pod krzyżem</i>	65
3.3.2.16. <i>Wiersz o zabiciu Andrzeja Tęczyńskiego</i>	65
3.3.2.17. <i>Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i>	65
3.3.2.18. <i>Rozmyślanie przemyskie</i>	65
3.3.2.19. <i>Psalterz puławski</i>	65
3.4. Grafia tekstów staropolskich	66
3.4.1. Trudności z adaptacją alfabetu łacińskiego	66
3.4.2. Podstawowe typy grafii staropolskiej	67
4. Problemy metodologii badań językoznawstwa diachronicznego	70
4.1. Przedmiot i typy badań, dyscypliny badawcze	70
4.2. Teorie zmian językowych	72
4.2.1. Teoria drzewa genealogicznego	72
4.2.2. Teoria falowa	73
4.2.3. Teoria prawa głosowego	74
4.3. Podstawowe metody badawcze	74
4.3.1. Metoda filologiczna	74
4.3.2. Metoda rekonstrukcji wewnętrznej	75

4.3.3. Metoda historycznoporównawcza	76
4.3.4. Metoda strukturalna	76
4.4. Chronologizacja zmian językowych	78
II. Fonetyka i fonologia języka polskiego – rozwój historyczny	79
1. Przedpolski system wokaliczny	81
2. Przeglós lechicki a przegląd prasłowiański i apofonia praindoeuropejska	83
2.1. Przeglós lechicki	83
2.1.1. Istota procesu	83
2.1.2. Zjawiska anomalii i wyrównań analogicznych	86
2.1.2.1. Brak przeglądu	86
2.1.2.2. Pozorny brak przeglądu	86
2.1.2.3. Zanik form z przeglądem	86
2.1.2.4. Formy oboczne	87
2.1.2.5. Wyrównania do form z przeglądem w odmianie rzeczowników	87
2.1.2.6. Wyrównania do form bez przeglądu w odmianie czasowników	87
2.1.2.7. Wyrównania do form bez przeglądu w proklitykach	88
2.1.2.8. Nieregularny przegląd	88
2.1.2.9. Fałszywy przegląd	88
2.1.3. Chronologia przeglądu	89
2.1.3.1. Chronologia bezwzględna	89
2.1.3.2. Chronologia względna	89
2.1.4. Konsekwencje przeglądu	90
2.1.4.1. Zniesienie psł. korelacji miękkości	90
2.1.4.2. Fonologizacja miękkości	90
2.1.4.3. Defonologizacja <i>i – y</i>	91
2.1.4.4. Alternacje samogłoskowe	91
2.2. Przeglós prasłowiański	91
2.3. Apofonia praindoeuropejska	92
2.3.1. Funkcja werbalno-nominalna	92
2.3.2. Funkcja duratywno-iteratywna	93
2.3.3. Funkcja receptywno-kausatywna	93
2.3.4. Apofonia jakościowa i ilościowa	94
2.3.5. Przeglós lechicki a apofonia pie.	94
3. Ewolucja jerów	96
3.1. Geneza jerów	96
3.2. Jery słabe i mocne	96
3.3. Zanik jerów	97
3.4. Wokalizacja jerów	97
3.4.1. Wokalizacja jerów w sąsiedztwie <i>j</i>	98
3.4.2. Wyrównania analogiczne	99
3.4.2.1. Wyrównania analogiczne w odmianie rzeczowników	99
3.4.2.2. Analogiczne <i>-e-</i> ruchome	100
3.4.2.3. Wyrównania analogiczne w przyimkach	101
3.5. Wzdłużenie zastępcze	101
3.5.1. Wzdłużenie zastępcze przed spółgłoskami nosowymi	103

3.6. Chronologia zaniku jerów	104
3.6.1. Chronologia bezwzględna	104
3.6.2. Chronologia względna	104
3.7. Konsekwencje zaniku jerów	105
3.7.1. Zniesienie psł. korelacji miękkości	105
3.7.2. Nowe alternacje samogłoskowe	105
3.7.3. Nowe samogłoski długie	105
3.7.4. Uchylenie psł. prawa sylaby otwartej	105
3.7.5. Nowe spółgłoski i grupy spółgłoskowe	106
3.7.6. Uproszczenie systemu wokalicznego	106
4. Rozwój sonantów	107
4.1. Geneza i ewolucja sonantów w okresie przedpolskim	107
4.2. Rozwój sonantów w języku polskim	108
4.2.1. Rozwój \tilde{r}	109
4.2.2. Rozwój \tilde{r}	109
4.2.3. Zjawiska anomalii i wyrównań analogicznych w rozwoju r , r'	110
4.2.4. Rozwój \tilde{l}	111
4.2.5. Rozwój \tilde{l}	112
4.2.6. Zjawiska anomalii i wyrównań analogicznych w rozwoju l , l'	112
4.3. Chronologia wokalizacji sonantów	113
4.3.1. Chronologia bezwzględna	113
4.3.2. Chronologia względna	113
4.4. Ewolucja sonantów (pie.-pol.)	115
5. Samogłoski nosowe	116
5.1. Geneza nosówek	116
5.2. Rozwój samogłosek nosowych w okresie staropolskim	117
5.2.1. Dokumentacja filologiczna zmian samogłosek nosowych w okresie staropolskim	119
5.3. Rozwój samogłosek nosowych w okresie średniopolskim	119
5.4. Ewolucja samogłosek nosowych	120
5.5. Zjawiska anomalii w rozwoju samogłosek nosowych	122
5.5.1. Nazalizacja, czyli wtórna nosowość	122
5.5.2. Denazalizacja, czyli odnosowienie	122
5.5.3. Alternacje – samogłoska nosowa : samogłoska ustna	122
5.5.4. Zróznicowanie form zaimków	123
5.5.5. Archaizmy ortograficzne	123
6. Iloczas. Ewolucja samogłosek ścieśnionych. Akcent	124
6.1. Źródła samogłosek długich w języku staropolskim	124
6.1.1. Dziedzictwo języka prasłowiańskiego	124
6.1.2. Kontrakcje	125
6.1.3. Wzdłużenie zastępcze	126
6.1.4. Wpływ spółgłosek półotwartych	126
6.2. Zanik iloczasu i jego konsekwencje	126
6.2.1. Funkcjonowanie iloczasu w staropolszczyźnie	126
6.2.2. Przyczyny zaniku iloczasu	127
6.2.3. Konsekwencje zaniku iloczasu – samogłoski ścieśnione	128

6.3. Losy samogłosek ścieśnionych	129
6.3.1. Samogłoska <i>ă</i>	130
6.3.2. Samogłoska <i>ĕ</i>	130
6.3.3. Samogłoska <i>ô</i>	131
6.4. Przyczyny zaniku samogłosek ścieśnionych w języku polskim	131
6.5. Chronologia procesów	132
6.6. Akcent	133
7. Najważniejsze tendencje w rozwoju systemu wokalicznego języka polskiego. Stadia ewolucji	135
8. Przedpolski system konsonantyczny	138
9. Palatalizacje	139
9.1. Istota procesu	139
9.2. Palatalizacja indoeuropejska	140
9.3. Palatalizacje prasłowiańskie	141
9.3.1. Palatalizacje przez psł. <i>j</i>	141
9.3.2. Palatalizacje przez psł. samogłoski przednie i miękkie sonanty	142
9.3.2.1. Pierwsza palatalizacja	142
9.3.2.2. Druga palatalizacja	142
9.3.2.3. Trzecia palatalizacja	143
9.4. Palatalizacje polskie	144
9.4.1. Modyfikacje spółgłosek palatalnych odziedziczonych z języka prasłowiańskiego	144
9.4.1.1. Fonologizacja miękkości	144
9.4.1.2. Rozwój nowych miękkich fonemów spółgłoskowych	145
9.4.2. Polskie procesy palatalizacyjne	146
10. Dyspalatalizacje	149
10.1. Istota procesu	149
10.2. Fazy dyspalatalizacji	149
11. Nowe polskie fonemy spółgłoskowe. Ewolucja systemu konsonantycznego	152
11.1. Okres staropolski	152
11.2. Okres średniopolski	154
11.3. Okres nowopolski	156
12. Spółgłoski protetyczne i zmiany grup spółgłoskowych	157
12.1. Spółgłoski protetyczne – przyczyny i fazy występowania	157
12.2. Prasłowiańskie spółgłoski protetyczne	157
12.3. Staropolskie spółgłoski protetyczne	158
12.4. Zmiany grup spółgłoskowych	159
12.4.1. Redukcja grup spółgłoskowych	160
12.4.2. Wzmacnianie grup spółgłoskowych	160
12.4.3. Asymilacje w obrębie grup spółgłoskowych	161
12.4.3.1. Regresywne asymilacje pod względem dźwięczności	161
12.4.3.2. Regresywne asymilacje pod względem miękkości	161
12.4.4. Inne typy zmian grup spółgłoskowych	162
12.4.4.1. Zmiany w grupach spółgłoskowych z geminatami	162

12.4.4.2. Zmiany w grupach ze spółgłoskami środkowojęzykowymi i przedniojęzykowymi	162
12.4.4.3. Zmiana stpol. grupy <i>kń</i> → <i>kś</i>	163
13. Najważniejsze tendencje w rozwoju systemu konsonantycznego języka polskiego	164
14. Rozwój polskiego systemu fonologicznego	165
14.1. Podstawa materiałowa i założenia teoretyczne	165
14.2. Superstruktura dziejów polskiego systemu fonologicznego	167
14.3. Tendencje rozwojowe polskiego systemu fonologicznego	169
14.4. Zmiany językowe i hierarchia tendencji rozwojowych	172
14.5. Dynamika zmian fonologicznych i aktywność tendencji rozwojowych a zagadnienie periodyzacji historii polskiego systemu fonologicznego	174
III. Fleksja imienna	177
1. Struktura morfologiczna wyrazu a tendencje rozwojowe fleksji praindoeuropejskiej	179
2. Paradygmaty imienne: pie. – psł. – pol.	180
2.1. Tematy zakończone na <i>-a-</i>	180
2.2. Tematy zakończone na <i>-ja-</i>	181
2.3. Tematy zakończone na <i>-o-</i>	182
2.4. Tematy zakończone na <i>-jo-</i>	183
2.5. Tematy zakończone na <i>-i-</i>	184
2.6. Tematy zakończone na <i>-ŷ-</i>	186
2.7. Tematy zakończone na <i>-ŭ-</i>	187
2.8. Tematy zakończone na <i>-r-</i>	188
2.9. Tematy zakończone na <i>-n-</i>	189
2.10. Tematy zakończone na <i>-t-</i>	190
2.11. Tematy zakończone na <i>-s-</i>	191
3. Tendencje rozwojowe prasłowiańskiej fleksji imiennej	192
3.1. Zmiana struktury morfologicznej wyrazu	192
3.2. Wzrost funkcji rodzaju gramatycznego	193
4. Ewolucja podstawowych kategorii fleksyjnych: psł. – pol.	195
4.1. Kategoria rodzaju gramatycznego	195
4.2. Kategoria liczby	198
4.3. Kategoria przypadku	199
5. Odmiana rzeczowników	201
5.1. Deklinacja męska	201
5.2. Deklinacja żeńska	210
5.3. Deklinacja nijaka	215
5.4. Deklinacja mieszana	220
5.5. Liczba podwójna	222
5.6. Wnioski	222
5.6.1. Tendencja do uproszczeń odmiany	222
5.6.2. Tendencja do komplikacji odmiany	224
6. Odmiana zaimków	227
6.1. Zaimki osobowe	227
6.2. Zaimki wskazujące	232

6.3. Zaimki dzierżawcze	234
6.4. Zaimki pytajne	236
6.5. Uwagi końcowe	237
7. Odmiana przymiotników	239
7.1. Przymiotniki w języku pie.	239
7.2. Przymiotniki w języku psł.	239
7.3. Pierwotne (rzeczownikowe) formy przymiotnika w języku polskim	241
7.4. Złożona (zaimkowa) odmiana przymiotników: psł. – pol.	242
7.5. Podsumowanie	247
8. Odmiana liczebników	249
8.1. Liczebniki w języku pie.	249
8.2. Liczebniki w języku psł.	250
8.3. Deklinacja liczebników w języku pol.	251
8.3.1. Liczebnik <i>dwa</i>	251
8.3.2. Liczebniki <i>trzy, cztery</i>	252
8.3.3. Liczebniki od <i>pięciu</i> do <i>dziesięciu</i>	252
8.3.4. Neutralizacja kategorii liczby	253
8.3.5. Liczebniki złożone	254
8.3.6. Liczebniki zbiorowe	256
8.4. Podsumowanie	257
9. Tendencje rozwojowe polskiej fleksji imiennej	259
9.1. Zmiany w strukturze wyrazu	259
9.2. Przesunięcia w obrębie typów deklinacyjnych	260
9.3. Dziedzictwo prasłowiańskie a polskie innowacje	260
9.4. Chronologia procesów	261
IV. Fleksja werbalna	263
1. Struktura morfologiczna wyrazu a koniugacja w języku psł. i pol.	265
1.1. Geneza końcówek fleksyjnych w koniugacji (pie. – psł. – pol.)	266
2. Dwa tematy czasowników w języku psł. i ich funkcje	268
2.1. Proste formy fleksyjne czasowników w języku psł.	269
2.2. Złożone formy fleksyjne czasowników w języku psł.	270
2.3. Koniugacje w języku psł.	272
3. Kategorie fleksyjne osobowych form czasownika w języku psł.	274
3.1. Kategoria osoby i liczby	274
3.2. Kategoria czasu	275
3.2.1. Czas teraźniejszy	275
3.2.2. Czasy przeszłe	276
3.2.3. Czas przyszły	279
3.3. Kategoria trybu	279
3.4. Kategoria strony	281
4. Kategoria aspektu w języku psł.	283
4.1. Aspekt w języku pie.	283
4.2. Aspekt w języku psł.	284
5. Tendencje rozwojowe prasłowiańskiej fleksji werbalnej	286
5.1. Kontynuacja stanu pie.	286

5.2. Modyfikacje dziedzictwa pie.	287
5.3. Innowacje psł.	288
6. System koniugacyjny w języku polskim	289
6.1. Struktura morfologiczna wyrazu	289
6.2. Tematy i koniugacje	290
6.2.1. Znaczenie kryterium tematycznego	290
6.2.2. Dziedzictwo koniugacyjne jęz. psł. w okresie stpol.	291
6.2.3. Przedpolska innowacja koniugacyjna	293
6.2.4. Innowacje koniugacji w okresie stpol.	294
6.3. Konsekwencje przekształceń klas koniugacyjnych	298
6.3.1. Zmiany przynależności czasowników do klas koniugacyjnych	298
6.3.2. Zmiany postaci tematów czasowników	299
6.4. Uwagi końcowe	300
7. Ewolucja osobowych form czasownika w języku polskim	301
7.1. Kategoria osoby i liczby	301
7.2. Kategoria czasu	302
7.2.1. Czas teraźniejszy	302
7.2.2. Czasy przeszłe	303
7.2.2.1. Aoryst i imperfectum	303
7.2.2.2. Czas przeszły złożony	305
7.2.2.3. Czas zaprzeczony złożony	309
7.2.2.4. Czas przyszły	310
7.3. Kategoria trybu	310
7.3.1. Tryb orzekający	310
7.3.2. Tryb rozkazujący	310
7.3.3. Tryb warunkowy	315
7.4. Kategoria strony	316
8. Ewolucja imiesłowów w języku polskim	318
8.1. Imiesłowy czasu przeszłego	318
8.1.1. Imiesłów czasu przeszłego czynny I	318
8.1.2. Imiesłów czasu przeszłego czynny II	319
8.1.3. Imiesłów czasu przeszłego bierny	320
8.2. Imiesłowy czasu teraźniejszego	321
8.2.1. Imiesłów czasu teraźniejszego czynny	321
8.2.2. Imiesłów czasu teraźniejszego bierny	323
8.3. Uwagi końcowe	323
9. Bezokolicznik	325
10. Tendencje rozwojowe polskiej fleksji werbalnej	327
10.1. Kontynuacja stanu psł.	327
10.2. Modyfikacje dziedzictwa psł.	327
10.3. Innowacje polskie	328
V. Słowotwórstwo	331
1. Zagadnienia wstępne	333
1.1. Słowotwórstwo diachroniczne	333
1.1.1. Założenia ogólne badań diachronicznych w zakresie słowotwórstwa	334

1.1.2. Ograniczenia we współczesnych badaniach z zakresu słowotwórstwa diachronicznego	335
1.2. Podstawowe opozycje słowotwórcze	336
1.2.1. Opozycja semiotyczna <i>forma – znaczenie</i>	336
1.2.2. Opozycja genetyczna <i>wyrazy pierwotne – wyrazy pochodne</i>	336
1.2.3. Opozycja strukturalna <i>wyrazy proste – wyrazy podzielne słowotwórczo</i>	337
1.2.4. Opozycja strukturalna <i>derywacja – kompozycja</i>	337
1.2.5. Opozycja semantyczna <i>znaczenie strukturalne – znaczenie realne</i>	338
1.2.6. Opozycja metodologiczna <i>analiza morfemowa – analiza słowotwórcza</i>	338
1.2.7. Opozycja metodologiczna <i>analiza słowotwórcza synchroniczna – analiza słowotwórcza diachroniczna</i>	339
1.2.8. Opozycja funkcjonalna <i>ekonomiczność – wyrazistość struktur słowotwórczych</i>	339
2. Derywacja	341
2.1. Zmiany z zakresie technik derywacyjnych	341
2.1.1. Derywacja afiksalna	343
2.1.1.1. Sufiksacja	343
2.1.1.2. Prefiksacja	344
2.1.1.3. Postfiksacja	345
2.1.1.4. Infiksacja	346
2.1.1.5. Interfiksacja	346
2.1.1.6. Konfiksacja	346
2.1.2. Derywacja bezafiksalna	346
2.1.2.1. Derywacja syntaktyczna	347
2.1.2.2. Derywacja semantyczna	347
2.1.2.3. Reduplikacja	347
2.1.2.4. Wnioski	348
2.2. Zmiany znaczeń strukturalnych	348
2.2.1. Leksykalizacja, czyli utrata znaczenia strukturalnego	348
2.2.2. Nabywanie znaczenia strukturalnego	349
2.2.3. Modyfikacje znaczenia strukturalnego	350
2.3. Zmiany w zasobie typów słowotwórczych	351
2.3.1. Charakterystyka formantów pie.	351
2.3.2. Charakterystyka formantów psł.	352
2.4. Zmiany w zasobie typów słowotwórczych w polszczyźnie	356
2.4.1. Formanty odziedziczone z języka psł.	357
2.4.2. Formanty wytworzone w polszczyźnie	358
2.4.2.1. Powstawanie nowych formantów na skutek <i>perintegracji i absorpcji morfologicznej</i>	358
2.4.2.2. Powstawanie nowych formantów z <i>końcówek fleksyjnych</i>	361
2.4.2.3. Powstawanie nowych formantów w wyniku <i>kontaminacji</i>	363
2.4.2.4. Powstawanie nowych formantów z <i>samodzielnych wyrazów</i>	364
2.4.3. Formanty obcego pochodzenia	366

2.4.3.1.	Zapożyczanie formantów	366
2.4.3.2.	Symbioza słowotwórcza	367
2.4.3.3.	Zapożyczone formanty sufiksalne	368
2.4.3.4.	Zapożyczone formanty prefiksalne	369
2.4.3.5.	Chronologia zapożyczania formantów	369
2.4.3.6.	Kalki słowotwórcze	370
2.4.3.7.	Formanty regionalno-gwarowe	371
2.4.4.	Nowe funkcje formantów	371
2.4.4.1.	Wielofunkcyjność formantów odziedziczonych	371
2.4.4.2.	Reinterpretacja formacji	372
2.4.4.3.	Irradiacja morfologiczna	373
2.4.4.4.	Konwersja	373
2.5.	Zmiany w zakresie aktywności formantów	374
3.	Kompozycja	378
3.1.	Terminy i definicje	378
3.2.	Geneza i funkcje kompozycji	380
3.3.	Zestawienia	382
3.3.1.	Dziedzictwo psł.	382
3.3.2.	Rozwój w języku polskim	383
3.4.	Zrosty	386
3.4.1.	Geneza i rozwój w polszczyźnie	386
3.5.	Złożenia	388
3.5.1.	Typy strukturalne złożzeń o genezie psł.	388
3.5.2.	Fazy rozwojowe w języku polskim	389
3.5.2.1.	Okres staropolski	389
3.5.2.2.	Okres średniopolski	392
3.5.2.3.	Okres nowopolski	393
4.	Skróty i skrótowce	394
4.1.	Terminy i definicje	394
4.2.	Skróty w historii języka polskiego	395
4.3.	Rozwój skrótowców w polszczyźnie XX wieku	397
5.	Tendencje rozwojowe polskiego słowotwórstwa	401
5.1.	Okres staropolski (T1–T2)	402
5.1.1.	A. Kompletacja	402
5.1.2.	C. Ekonomizacja	402
5.1.3.	D. Nobilitacja	403
5.2.	Okres średniopolski (T2–T3)	403
5.2.1.	A. Kompletacja	403
5.2.2.	B. Repartycja	404
5.3.	Okres nowopolski i najnowsze dzieje polszczyzny (T3–T4)	404
5.3.1.	A. Kompletacja	404
5.3.2.	B. Repartycja	404
5.3.3.	C. Ekonomizacja	404
5.3.4.	D. Nobilitacja	405
5.4.	Hierarchia tendencji rozwoju polskiego systemu słowotwórczego	405

VI. Składnia w epoce przedpolskiej i polszczyzny przedpiśmiennej	407
1. Zagadnienia wstępne	409
1.1. Miejsce składni w opisie diachronicznym języka polskiego	409
1.2. Stan badań nad składnią historyczną języka polskiego	409
1.3. Składnia w podręcznikach akademickich	411
1.4. Charakter ewolucji systemu składniowego	413
1.5. Założenia, metoda i cel opisu składni polskiej	414
2. Epoka praindoeuropejska	416
2.1. Podstawy składni pie.	416
2.2. Budowa wyrazu	416
2.3. Kategorie gramatyczne (semantyczno-morfologiczne i syntaktyczne)	416
2.4. Szyk wyrazów	418
2.5. Klasyfikacja zdań języka pie.	419
2.6. Składnia zdania pojedynczego	419
2.7. Składnia zdań złożonych	420
2.8. Podsumowanie	421
3. Epoka prasłowiańska	423
3.1. Czas trwania wspólnoty prasłowiańskiej	423
3.2. Dziedzictwo pie.	425
3.3. Kategorie gramatyczne	426
3.3.1. Kategoria rodzaju	426
3.3.2. Kategoria żywotności	427
3.3.3. Kategoria liczby	427
3.3.4. Kategoria przypadka	428
3.3.5. Przyimki	430
3.3.6. Kategoria trybu	431
3.3.7. Kategoria czasu	431
3.3.8. Kategoria osoby i liczby	432
3.3.9. Kategoria strony	432
3.4. Składnia zdania prostego	432
3.4.1. Związek podmiotu z orzeczeniem	432
3.4.2. Składnia zgody według znaczenia (<i>constructio ad sensum</i>) w zakresie kategorii liczby	434
3.4.3. Zdania z orzeczeniem słowno-imiennym i imiennym	435
3.4.4. Zdania bezpodmiotowe	435
3.4.5. Modalność zdaniowa	436
3.5. Składnia zdania złożonego	437
3.5.1. Zdania złożone współrzędnie	437
3.5.2. Zdania złożone podrzędnie	438
3.6. Literackie konstrukcje syntaktyczne	439
3.6.1. <i>Dativus absolutus</i>	439
3.6.2. <i>Dativus cum infinitivo</i>	439
3.6.3. <i>Nominativus cum infinitivo</i> i <i>accusativus cum infinitivo</i>	439
4. Epoka przedpiśmienna języka polskiego	441
4.1. Wyznaczanie granic czasowych epoki	441

4.2. Składnia polszczyzny epoki przedpiśmiennej	441
4.3. Kształtowanie się polskiej pisowni i interpunkcji a składnia	443
VII. Składniowo-stylistyczny rozwój literackiej polszczyzny ogólnej	
(XVI–XX w.)	447
1. Czynniki sprawcze i uwarunkowania ewolucji	449
2. Główne kierunki rozwoju i cezury periodyzacyjne	453
3. Dwa nurty stylistyczno-składniowe	458
4. Ewolucja systemu składniowego literackiej polszczyzny ogólnej.	
Procesy i tendencje rozwojowe	466
4.1. Okres 1. (XVI w. – 1. połowa XVII w.)	467
4.1.1. Główne procesy ewolucyjne i zmiany szczegółowe	467
4.1.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	477
4.2. Okres 2. (2. połowa XVII w. – XVIII w.)	479
4.2.1. Główne procesy ewolucyjne i zmiany szczegółowe	479
4.2.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	485
4.3. Okres 3. (XIX w.)	487
4.3.1. Główne procesy ewolucyjne i zmiany szczegółowe	487
4.3.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	492
4.4. Okres 4. (XX w.)	495
4.4.1. Główne procesy ewolucyjne i zmiany szczegółowe	495
4.4.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	499
4.5. Zestawienia zbiorcze	501
5. Periodyzacja rozwoju systemu składniowego literackiej polszczyzny ogólnej	506
5.1. Cezura 1.: stpol. – śrpol. 1. (przełom XV i XVI w.)	506
5.1.1. Procesy, zmiany i tendencje wyznaczające periodyzację	506
5.1.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	509
5.2. Cezura 2.: śrpol. 1. – śrpol. 2. (XVI w. – 1. połowa XVII w./2. połowa XVII w. – XVIII w.)	510
5.2.1. Procesy, zmiany i tendencje wyznaczające periodyzację	510
5.2.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	512
5.3. Cezura 3.: śrpol. 2. – npol. 1. (przełom XVIII i XIX w.)	513
5.3.1. Procesy, zmiany i tendencje wyznaczające periodyzację	513
5.3.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	516
5.4. Cezura 4.: npol. 1. – npol. 2. (przełom XIX i XX w.)	517
5.4.1. Procesy, zmiany i tendencje wyznaczające periodyzację	517
5.4.2. Zmiany i tendencje rozwojowe – podsumowanie	519
5.5. Zestawienia zbiorcze	521
6. Zakończenie	524
 Bibliografia	 526
 Wykaz skrótów i oznaczeń	 537
 Indeks polskich form wyrazowych (opracowała Ewa Dulna-Rak)	 540